

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พุทธศักราช 2550-2554) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต สร้าง และพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และองค์ความรู้ จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ และสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2549 : ๓) จากข้อมูลของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติดังกล่าว คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรพุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม และชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติ และได้มีการจัดทำสาระการเรียนรู้แกนกลางในแต่ละระดับชั้น เพื่อนำไปใช้ เป็นกรอบ และทิศทางในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนในการเรียนในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเป้าหมายช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ ในการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดีของ ประเทศชาติ และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 1)

วิชาประวัติศาสตร์อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นวิชาที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลง หรือความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนช่วยให้เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งจากสภาพการจัดการเรียนการสอน

ในรายวิชานี้ พบว่าครูยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย เน้นการท่องจำเป็นหลัก โดยเน้นครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียน ไม่เน้นกระบวนการคิดให้ผู้เรียน นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการเรียน ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจต่อการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เมื่อกล่าวถึงคำว่าประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่มักตอบว่ารู้จัก เพราะอย่างน้อยแต่ละคนต่างก็ถูกบังคับให้ต้องเรียน หรือต้องจำชื่อวีรบุรุษของชาติ และวันสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ยังเข้าใจว่าประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับการท่องจำเป็นหลัก (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2545 : 1) กระบวนการจัดการเรียนการสอน ไม่สนองตอบกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน มุ่งเน้นการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ไม่เน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ และไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (รุ่ง แก้วแดง, 2542 : 139) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะสาระประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความคิดวิเคราะห์ ได้ดีที่สุด ดังนั้นการเรียนประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่การท่องจำวัน เดือน ปี หรือชื่อคนสำคัญ แต่เป็นเรื่องของการอธิบายเหตุผลของปรากฏการณ์ ในอดีต ซึ่งส่งผลกระทบต่อมาถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในอดีตที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากจุดหนึ่งของอดีตมาจนถึงปัจจุบัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องปรับบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็นผู้ชี้แนะ นำความรู้โดยการตั้งคำถามในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดวิจารณ์ คิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนให้มากที่สุด (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2545 : 1-12)

จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของผู้วิจัย ในฐานะครูผู้สอนในวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของโรงเรียน บ้านปากคลองร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ได้ประสบกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระนี้หลายด้าน คือ 1) ปัญหาด้านครู ซึ่งขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสอนไม่ตรงวิชาเอก และครูขาดสื่อที่ทันสมัย และน่าสนใจในการประกอบการจัดการเรียนรู้ 2) นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในเนื้อหา คือ เป็นวิชาที่เกี่ยวกับเรื่องในอดีตไม่ทันสมัย นักเรียนจึงไม่ค่อยให้ความสนใจ จากระเบียบว่าด้วยการวัด และประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา (โรงเรียนบ้านปากคลองร่วม, 2552 : 25-53) ทำให้การตัดสินผลการเรียนรายภาคเรียนที่ผ่านมา (ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชานี้เฉลี่ยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของสถานศึกษา คือ ที่ผ่านมาระดับผลการเรียนเฉลี่ยในวิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับ 2.00 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ของโรงเรียนที่ตั้งไว้ คือผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ระดับ 2.5 เป็นต้นไป 3) นักเรียนขาดความรักในวัฒนธรรมท้องถิ่น จากปัญหาดังกล่าวทั้ง 3 ด้าน ประกอบกับทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีนโยบายในการส่งเสริมให้นักเรียน

ในจังหวัดสุโขทัยอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ของจังหวัดสุโขทัย ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนจึงสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสื่อประสม เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการทำให้ผู้เรียนพัฒนาความคิด และสนใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้การสอนมากขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสื่อประสม คือการนำเอาสื่อหลาย ๆ ประเภทมาใช้ร่วมกันทั้งวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดในการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อแต่ละอย่างตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหา และในปัจจุบันมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ร่วมด้วยเพื่อการพลิก หรือการควบคุมการทำงานของอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเสนอข้อมูลทั้งตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหวแบบวีดิทัศน์ และเสียง ซึ่งประหยัด จิระวรพงศ์ (2527 : 256) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อประสมเป็นการนำเอาสื่อการสอนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กัน ซึ่งมีคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจในขณะที่อีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา และอีกชนิดหนึ่งอาจใช้ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และป้องกันการเข้าใจความหมายผิด การใช้สื่อประสมจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จากประสาทสัมผัสที่ผสมผสานกันได้ พบวิธีที่จะเรียนในสิ่งที่ต้องการ ได้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของอัญชลี รักอารีย์ (2548 : 85-86) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทางการเรียนของการใช้ ชุดการสอนแบบสื่อประสมในการพัฒนาทักษะการฟัง พูดภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดการสอนแบบสื่อประสมที่สร้างขึ้นเมื่อนำไปใช้สอน นักศึกษามีความสนใจเรียน และมีความกระตือรือร้น และเอาใจใส่ต่อกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี ผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟัง พูดภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพของนักศึกษา ที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบสื่อประสมในการพัฒนาทักษะ การฟัง และพูดภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพก่อนเรียน และหลังเรียน ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจวิจัยผลการสอนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม ของโรงเรียนบ้านปากคลองร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ” โดยใช้สื่อประสม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น
2. ได้แผนการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ” ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม ที่มีประสิทธิภาพ
3. เป็นแนวทางในการจัดทำ และพัฒนาสื่อประสม สำหรับครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ” โดยใช้สื่อประสม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” โดยใช้สื่อประสมอยู่ในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขต ดังนี้ประชากร

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านปากคลองร่วม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 60 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกได้ ดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” โดยใช้สื่อประสม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อการสอนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม

3. เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เนื้อหาในสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม จำนวน 10 แผน

4.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม จำนวน 30 ข้อ

4.3 แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผลการสอนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม หมายถึง คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้จากการสอนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม

2. การสอนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม หมายถึง การสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม จำนวน 10 แผน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ได้สร้างให้มีความสอดคล้องกันในด้านเนื้อหา สาระ ทักษะ กระบวนการของสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในแผนการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้สร้าง และเลือกใช้สื่อประสมที่มีผู้รู้ได้จัดทำขึ้น ประกอบการสอนในแต่ละแผนให้มีความสอดคล้องกัน โดยส่วนของสื่อประสมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ประกอบด้วย หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แผ่นภาพพลิก ภาพสไลด์จากโปรแกรมนำเสนอจากคอมพิวเตอร์ บทเรียนนำเสนอจากโปรแกรมอาร์วิน และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) และเลือกใช้สื่อประสมที่มีผู้รู้ได้จัดทำขึ้น ประกอบด้วย หนังสือการ์ตูนประวัติศาสตร์ จากบริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) การแสดง แสง สี เสียง Mini Light & Sound เรื่อง เมืองสุโขทัย ซึ่งตัดต่อโดยวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย และซีดีเพลงจังหวัดสุโขทัย ของชินกร ไกรลาส

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียนสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม จำนวน 30 ข้อ ตามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. ความพึงพอใจของนักเรียน หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากแบบวัดความพึงพอใจสาระประวัติศาสตร์ เรื่อง “พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม ตามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น